

Het wetsvoorstel Nieuw naburig recht deepfakes van personen: een kritische bespreking van twee onderbelichte aspecten

Jorn Torenbosch & Charlotte Vrendenburg¹

1. Inleiding en aanleiding tot het wetsvoorstel

“Rechtbank Amsterdam verbiedt uitkleedfunctie chatbot Grok in Nederland”, “Artsen bezorgd over nepvideo’s”, “Deepfakes hebben effect op meningen”: het is een greep uit de vele nieuwsheadlines van de afgelopen tijd. Een deepfake is, volgens de definitie van Van Dale, een “digitaal gemanipuleerd geluids- of beeldbestand van een (bekende) persoon die dingen doet en zegt die hij in werkelijkheid niet gedaan of gezegd heeft.” Deepfakes kunnen ontwrichtend, shockerend, misleidend, humoristisch, satirisch of kunstzinnig zijn.² Overleden personen kunnen ‘tot leven worden gewekt’ met een hologram.³ Prestaties van zangers, presentatoren en acteurs kunnen volledig door digitale replica’s worden vervangen, en vanwege het gemak en de financiële voordelen gebeurt dit ook in toenemende mate.⁴ De technologie is inmiddels zo geavanceerd dat deepfakes vaak niet van echt zijn te onderscheiden. Het toenemend gebruik van de technologie, die tevens beschikbaar is voor consumenten, is dan ook reden tot grote zorg.

In verschillende landen wordt gewerkt aan specifieke wetgeving(svoorstellen) ter bestrijding van deepfakes, zoals in Denemarken, Duitsland en de VS. In Nederland is bescherming voorhanden tegen ongewenste deepfakes op grond van het portretrecht, de onrechtmatige daad, het strafrecht en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).⁵ De conclusie van het onderzoek uit 2021 van Tilburg University in opdracht van het WODC naar de juridische uitdagingen van deepfakes luidt dat het Nederlands recht over het algemeen goed is toegerust, maar dat de handhaving problematisch is.⁶ In 2022 is in een bijdrage in het Nederlands Juristenblad evenwel de stelling ingenomen dat deze bescherming in meerdere opzichten tekort schiet.⁷ De AI-Verordening, die vorig jaar in werking trad en deepfakes aanmerkt als een “beperkt risico”, zou weinig toevoegen aan het kader.⁸ De opvatting dat de huidige juridische bescherming beter kan, heeft aanleiding gegeven tot het initiatief wetsvoorstel dat in deze bijdrage centraal staat.⁹

¹ De auteurs zijn redactieleden van dit blad.

² Zie o.a. B. Custers, ‘De AI-Verordening beschermt onvoldoende tegen deepfakes’, *NJB* 2025/27, p. 2235 e.v.

³ In de VS wordt gesproken van een digital resurrection, zie hierover bijv. V. Haneman, ‘The Law of Digital Resurrection’, *Boston College Law Review* 2025/66, p. 1596-1626; M. Bartholomew, ‘A Right to Be Left Dead’, *California Law Review* Vol. 112:1591 (2024). Zie voorts D.J.G. Visser, ‘Verder gaan als hologram’, *Auteursrecht* 2024/1, p. 4-7.

⁴ E. Masselink, ‘Het acteurscontract’, in: M. David e.a. (red.), *Transparantie over exploitatiecontracten*, Den Haag: Boom Juridisch 2024, nr. 11. In de VS vormden deze ontwikkelingen in 2023 aanleiding voor acteursbonden om te staken: The Guardian, ‘Bargaining for our very existence’: why the battle over AI is being fought in Hollywood’, <https://www.theguardian.com/technology/2023/jul/22/sag-aftra-wga-strike-artificial-intelligence>. Zie tevens Hugenholtz 2026, p. 448.

⁵ B. van der Sloot, Y. Wagenveld & B.J. Koops, ‘Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving’, studie verricht in opdracht van het WODC, Tilburg: 2021; Hierover tevens A.J. Trouborst, C.J.S. Vrendenburg en D.J.G. Visser, ‘Nep echt onder een naburig recht’, *NJB* 2022/2, p. 101 e.v.

⁶ B. van der Sloot, Y. Wagenveld & B.J. Koops, ‘Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving’, studie verricht in opdracht van het WODC, Tilburg: 2021.

⁷ De tweede auteur dezes is tevens één van de auteurs van bijdrage ‘Nep echt onder een naburig recht’, *NJB* 2022/2, p. 101 e.v.

⁸ Zie B. Custers, ‘De AI-Verordening beschermt onvoldoende tegen deepfakes’, *NJB* 2025/27, p. 2235 e.v. Custers wijst erop dat de AI-Verordening geen regels stelt over de (on)toelaatbaarheid van deepfakes en deze aanmerkt als een “beperkt risico”, waarvoor enkel een transparantieplicht geldt die aansluit bij wat reeds uit de AVG volgt.

⁹ Volgens de Memorie van Toelichting (MvT) bij het wetsvoorstel is de bescherming die het Nederlandse en Europees recht op dit moment biedt tegen ongeoorloofd gebruik van deepfakes “onvoldoende duidelijk, onvoldoende samenhangend en

Het wetsvoorstel introduceert een nieuw naburig recht dat iedere natuurlijke persoon bescherming biedt tegen deepfakes van hun stem of beeltenis. Het wetsvoorstel is op 30 oktober 2025 gepubliceerd en kort daarna in internetconsultatie gegaan.¹⁰ Het heeft op stevige kritiek kunnen rekenen en reeds tot verhitte discussies geleid.¹¹ De voornaamste bezwaren zijn dat het wetsvoorstel zich slecht zou verhouden met het bestaande privacyregime en daarnaast zou strekken tot het (ongewenst) vermarkten van ‘deepfake-rechten’. De Commissie Auteursrecht buigt zich over de problematiek en verwacht binnenkort een advies uit te brengen. Uit het Coalitieakkoord van 30 januari jl. volgt intussen dat het nieuwe kabinet “(seksuele) deepfakes wil aanpakken door wetgeving te actualiseren, zodat mensen meer zeggenschap krijgen over hun portret, lichaam en stem.”¹²

Recent heeft de Europese Commissie kritisch gereageerd op het Deense wetsvoorstel, dat eveneens een nieuw naburig recht introduceert voor uitvoerende kunstenaars en artiesten, dat hen in staat stelt om het online beschikbaar stellen van realistische digitaal gegenereerde imitaties van hun uitvoeringen te verbieden.¹³ Daarnaast voorziet het voorstel in een algemene bescherming voor natuurlijke personen tegen het online verspreiden van realistische digitale imitaties van hun persoonlijke kenmerken, ongeacht of zij als performer of kunstenaar kwalificeren. Hoewel het Deense voorstel belangrijke verschillen vertoont met het Nederlandse, is de reactie van de Commissie met betrekking tot de voorgestelde uitbreiding van de bescherming voor uitvoerend kunstenaars ook een signaal richting het Nederlandse voorstel. Uit de reactie van de Commissie valt namelijk af te leiden dat een nieuw naburig recht en de daaruit voortvloeiende exploitatierechten duidelijk moeten worden gedefinieerd en afgebakend ten opzichte van bestaande geharmoniseerde regimes, om overlap tussen nationale regelgeving en de bestaande auteurs- en naburrechtelijke regelgeving te voorkomen. Daarnaast mag een dergelijk nieuw naburig recht geen afbreuk doen aan “the rights granted to other rightsholders, including in other Member States, and the application of exceptions and limitations under EU law”.¹⁴ Tot slot benadrukt de Commissie dat nationale regelgeving met betrekking tot deepfakes in overeenstemming moet zijn met de DSM-richtlijn, de AI-Verordening en de Digitale Dienstenverordening.

In de reeds verschenen literatuur over het Nederlandse wetsvoorstel, wordt vooral ingegaan op de vraag of een nieuw naburig recht tegen deepfakes nodig of wenselijk is, en of er alternatieven zijn. In deze bijdrage mengen wij ons bewust niet in deze discussie, omdat de argumenten en mogelijkheden om de bestaande regelingen uit te breiden genoegzaam zijn uitgewisseld. Ook

onvoldoende kenbaar voor burgers. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om gewenst gebruik van deepfakes onder voorwaarden toe te staan.” MvT p. 2.3

¹⁰ Voorstel van wet van het lid Dral houdende wijziging van de Wet op de naburige rechten in verband met de invoering van een naburig recht met betrekking tot deepfakes van personen (Wet naburig recht deepfakes van personen), te vinden op internetconsultatie.nl/zeggenschapoverdeepfakes/b1.

¹¹ E. Valk, ‘Optreden tegen deepfakes is een goed idee, maar doe dat dan wel via het portretrecht’, *NRC* 29 juli 2025, nrc.nl/nieuws/2025/07/29/optreden-tegen-deepfakes-is-een-goed-idee-maar-doe-dat-dan-wel-via-het-portretrecht-a4901612; P.B. Hugenholtz, ‘Een naburig deepfake-recht. Echt?’ *NJB* 2026/299, afl. 6, p. 442-450 met reactie van D.J.G. Visser, ‘Een naburig deepfake-recht. Slecht?’, *NJB* 2026/645. In een naschrift heeft Hugenholtz gereageerd op de reactie van Visser: *NJB* 2026/646.

¹² Coalitieakkoord 2026-2030 van D66, VVD en CDA van 30 januari 2026, p. 60.

¹³ European Commission, Notification 2025/0654/DK Act amending the Copyright Act (Introduction of performance protection and protection against digitally generated imitations, etc.), C(2026) 756 final. Zie hierover ‘Deepfakes als auteursrechtinbreuk? Europese Commissie fluit Deense AI-wet terug’, *AI-forum* 2026/1.

¹⁴ Notification 2025/0654/DK, p. 4.

de reactie van de Commissie op het Deense wetsvoorstel bespreken wij niet. In plaats daarvan richten wij ons in deze bijdrage op twee belangrijke aspecten van het Nederlandse wetsvoorstel die tot op heden onterecht onderbelicht zijn gebleven. Het eerste belangrijke, nog weinig besproken aspect, is de stelling van de initiatiefnemers dat het voorstel verenigbaar is met het geharmoniseerde privacyrecht. Het tweede aspect is de inhoud van het voorstel zelf, dat is ondergesneeuwd in de discussies over de wenselijkheid. Dat is ergens wel logisch, maar desalniettemin een lacune in de reeds gevoerde discussies. Wij beogen die lacune te vullen. Mocht het namelijk zo ver komen dat het kabinet besluit om verder te gaan met het wetsvoorstel, dan is van belang dat de inhoud ervan onder de juridische loop is genomen. Het doel van deze bijdrage is daaraan een constructieve bijdrage te leveren.

De indeling van deze bijdrage is als volgt. Na een bespreking van de kern van het wetsvoorstel (par. 2) analyseren wij de verhouding van het wetsvoorstel met het geharmoniseerde privacyrecht (par. 3). Voor zover het wetsvoorstel in stand kan blijven, bespreken wij enkele aandachtspunten die onzes inziens nadere overweging behoeven in par. 4. We sluiten af met een conclusie in par. 5.

2. Kern van het wetsvoorstel

Het initiatief wetsvoorstel introduceert een nieuw naburig recht dat iedere natuurlijke persoon bescherming biedt tegen deepfakes van zijn stem of beeltenis.¹⁵ Voor de definitie van een deepfake sluit het voorstel aan bij de definitie van de AI-Verordening, zij het dat deze vanuit de inhoud van het naburig recht is afgebakend tot natuurlijke personen.¹⁶ Het is de bedoeling dat het nieuw naburig recht wordt opgenomen in de Wet naburige rechten (WNR). De WNR verleent onder meer uitvoerend kunstenaars, fonogrammenproducenten en omroeporganisaties het uitsluitend recht toestemming te verlenen voor de exploitatie van, kort gezegd, prestaties. Een belangrijke gedachte achter het wetsvoorstel is dat de technologische ontwikkelingen het eenvoudig maken de in de WNR bedoelde prestaties te vervangen door niet van echt te onderscheiden digitale replica's, een stap naar een vergelijkbaar exclusief naburig recht met betrekking tot deepfakes conceptueel een logische zou zijn.¹⁷

Het wetsvoorstel modelleert het nieuw naburig recht naar de bestaande verbods- en exploitatierechten van de WNR. Daarbij ligt het zwaartepunt bij het nieuwe art. 7c, dat voorziet in een exclusief toestemmingsrecht voor iedere natuurlijke persoon voor het vervaardigen, reproduceren, in het verkeer brengen, openbaar maken en beschikbaarstellen van een deepfake. Het tweede lid bepaalt dat ook nadat toestemming is verleend of een deel van het recht is overgedragen, de gedeeffakete het recht behoudt zich te verzetten tegen deepfakes die nadeel

¹⁵ Voorstel van wet van het lid Dral houdende wijziging van de Wet op de naburige rechten in verband met de invoering van een naburig recht met betrekking tot deepfakes van personen (Wet naburig recht deepfakes van personen).

¹⁶ Art. 1A (w) Wv: "een deepfake van een persoon is een door artificiële intelligentie gegenereerd of gemanipuleerd beeld-, audio- of videomateriaal dat een gelijkenis vertoont met een bestaand of overleden natuurlijk persoon en door een persoon ten onrechte voor authentiek of waarheidsgetrouw kan worden aangezien".

¹⁷ A.J. Trouborst, C.J.S. Vrendenburg en D.J.G. Visser, 'Nep echt onder een naburig recht', *NJB* 2022/2, p. 101 e.v. Zie tevens M. Pavis, 'Rebalancing our regulatory response to Deepfakes with performers rights', *The International Journal of Research into New Media Technologies* 2021, vol. 27(4), p. 974-998. Volgens Visser is het voordeel "dat een dergelijk recht ook internationaal herkenbaar en inpasbaar is en een duidelijk kader biedt voor de situaties waarin iemand tegen betaling, onder voorwaarden en onder zijn toezicht toestemming wil geven voor het gebruik van zijn stem en uiterlijk in films, als hologram of voor andere artistieke of commerciële doeleinden."; D.J.G. Visser, 'Deepfakes onder een naburig recht', *Mediaforum* 2024/5, p. 138-140.

kunnen toebrengen aan zijn eer en goede naam. De beperkingen van art. 10 WNR zullen van overeenkomstige toepassing zijn op het nieuw naburig recht. In tegenstelling tot de bestaande naburige rechten, zijn de exploitatierechten van het nieuw naburig recht slechts overdraagbaar voor zover het deepfakes betreft die vervaardigd worden ten behoeve van een filmwerk of fonogram. Ook gaan de rechten niet over bij erfopvolging en zijn zij niet vatbaar voor beslag.¹⁸ Het nieuw naburig recht is (dus) wel licentieerbaar. Tevens is het de bedoeling dat het auteurscontractenrecht van overeenkomstige toepassing wordt op het nieuwe recht, waarmee gedeepfakete personen aanspraak krijgen op onder meer een billijke vergoeding, een aanvullende billijke vergoeding in geval van een bestseller en bescherming tegen onredelijk bezwarende bedingen (zie nader par. 4).¹⁹ Het wetsvoorstel gaat uit van een beschermingsduur van 70 jaar; na overlijden zullen aangewezen personen of, bij gebreke daarvan, de nabestaanden het recht kunnen uitoefenen.²⁰

Uit de consultatieversie van de MvT valt af te leiden dat het wetsvoorstel een tweeledige grondslag heeft. Enerzijds privacybescherming, voorzover het nieuw naburig recht een “invulling en uitwerking [vormt] van het algemene recht op privacy en zelfbeschikking”.²¹ Anderzijds introduceert het wetsvoorstel een nieuw (beperkt) verhandelbaar vermogensrecht, dat ertoe strekt natuurlijke personen zeggenschap en stoffelijk voordeel te verschaffen met betrekking tot de weergave van persoonskenmerken.

3. De verhouding van het wetsvoorstel met de AVG

3.1. Inleiding

Het nieuw naburig recht ter bescherming tegen deepfakes vormt als gezegd een invulling en uitwerking van het algemene recht op privacy en zelfbeschikking.²² Dit roept de vraag op hoe het wetsvoorstel zich verhoudt met de AVG, die privacy- en gegevensbescherming in belangrijke mate harmoniseert.

De AVG is aangenomen in 2016, één jaar voor de eerste deepfake van een persoon verscheen.²³ Bij de totstandkoming en het ontwerp van de AVG speelden deepfakes dus geen rol. Toch wordt de AVG geacht op deepfakes van toepassing te zijn, aangezien uit de AVG volgt dat de bescherming van natuurlijke personen technologie-neutraal dient te zijn en om die reden niet afhankelijk mag zijn van de gebruikte technologieën.²⁴ Dit “om te voorkomen dat een ernstig risico op omzeiling zou ontstaan.” Daarnaast wordt het kernbegrip “persoonsgegevens” (art. 4 lid 1 AVG) zodanig ruim geïnterpreteerd dat deepfakes van bestaande personen daaronder

¹⁸ MvT, p. 8.

¹⁹ MvT, p. 6.

²⁰ MvT p. 10.

²¹ MvT p. 4.

²² MvT, p. 4.

²³ WODC-rapport, p. 37.

²⁴ Punt 15 considerans AVG.

worden begrepen.²⁵ Op enkele cruciale aspecten is de AVG evenwel onduidelijk over de bescherming tegen deepfakes.²⁶

3.2. De bescherming tegen deepfakes onder de AVG

De AVG stelt strenge voorwaarden aan de verwerking van persoonsgegevens. In de eerste plaats moet de verwerking rechtmatig zijn. Dit is het geval als sprake is van vrije, ondubbelzinnige toestemming (art. 6 lid 1 sub a jo art. 4 (11) AVG), of, als dat ontbreekt, als de verwerking noodzakelijk is voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, mits de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene niet zwaarder wegen.²⁷ Het belang dat de verwerkingsverantwoordelijke of derde nastreeft hoeft niet wettelijk vastgelegd te zijn, maar moet wel rechtmatig zijn.²⁸ In het kader van de verwerking van persoonsgegevens voor het vervaardigen van deepfakes zal met name de uitingsvrijheid een rol spelen.²⁹ Daarnaast moet de verwerking voldoen aan belangrijke beginselen (art. 5 AVG) zoals het doelbindingsbeginsel (gegevens mogen in beginsel alleen verwerkt worden voor het doel waarvoor ze initieel zijn verzameld) en het juistheidsbeginsel (verwerkte gegevens moeten juist zijn). De verwerking van genetische of biometrische gegevens en “gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid” zijn verboden.³⁰ Seksuele deepfakes (*deepnudes*) en niet-consensuele uitkleedbeelden zijn dus in strijd met de AVG.³¹

In het WODC-rapport komt de vraag aan de orde of de AVG-beginselen niet impliceren dat de verwerking van persoonsgegevens ten behoeve van deepfakes *per definitie* verboden is. Inherent aan deepfakes is immers dat zij een onjuiste voorstelling van zaken geven, en gegevens als foto- en videomateriaal worden zelden verzameld met het vooropgezette doel om daar een deepfake van te maken.³² Ook de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) wijst erop dat deepfakes “vaak een ongeoorloofde verwerking van persoonsgegevens zijn waar de betrokkene bezwaar tegen kan maken.”³³ Volgens Hugenholtz lijkt het geen twijfel dat het zonder toestemming maken en verspreiden van deepfakes in zeer veel gevallen niet aan de eisen van de AVG voldoet.³⁴

²⁵ Art. 4(1) AVG; consideransnummer 26 AVG. WODC p. 68-69. De AVG beschermt alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare persoon. Het begrip ‘informatie’ moet ruim worden geïnterpreteerd: het omvat zowel feitelijke informatie (zoals de kleur van iemands ogen of de bloedgroep) als subjectieve informatie (bijvoorbeeld iemands politieke of seksuele voorkeur). Ook onwaarachtige en onjuiste informatie valt onder het begrip. Deepfakes van politici die een onwaarschijnlijk standpunt nemen of een land de oorlog verklaren zijn weliswaar onwaarachtig, maar vormen toch een persoonsgegeven omdat de deepfakes (onjuiste) informatie over deze personen proberen over te brengen. Of deepfakes nu op basis van bestaande, gemanipuleerde beeld- of audiofragmenten zijn gemaakt of op basis van nieuwe, gegenereerde fragmenten is voor de toepasselijkheid van de AVG niet van belang. Het gaat erom of de informatie aan een bestaand persoon is te relateren, direct dan wel indirect.

²⁶ WODC-rapport; A.J. Trouborst, C.J.S. Vrendenbarg en D.J.G. Visser, ‘Nep echt onder een naburig recht’, *NJB* 2022/2, p. 101 e.v.; zie tevens MvT, p. 3.

²⁷ Art. 6 AVG lid 1 (f) AVG.

²⁸ HvJ EU 4 oktober 2024, ECLI:EU:C:2024:857 (*KNLTB*), r.o. 39-41.

²⁹ Zie tevens Hugenholtz 2026.

³⁰ Tenzij aan de (strikte) voorwaarden van art. 9 AVG is voldaan.

³¹ Zie ook Rb. Amsterdam (vzr.) 26 maart 2026, ECLI:NL:RBAMS:2026:3106 (*Stichting Offlimits/Grok & X*).

³² WODC-rapport, p. 94.

³³ MvT, p. 3.

³⁴ Hugenholtz 2026, p. 445.

Er zijn echter uitzonderingen op de strenge verwerkingsvoorwaarden van de AVG, waarvan een aantal in het bijzonder relevant zijn voor deepfakes. Allereerst is de AVG niet van toepassing op de persoonsgegevens van overleden personen.³⁵ Ten tweede is de AVG niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens door een natuurlijke persoon in het kader van een louter persoonlijke of huishoudelijke activiteit.³⁶ Zodra de deepfake echter bijvoorbeeld via social media wordt verspreid zal de uitzondering niet van toepassing zijn.³⁷

Van belang is voorts de uitzondering voor de verwerking van persoonsgegevens “voor journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen.”³⁸ Dit biedt bijvoorbeeld ruimte voor het gebruik van deepfakes voor satirische en humoristische deepfakes.³⁹ Deze begrippen zijn echter niet uitgewerkt in de Uitvoeringswet AVG (‘UAVG’) en laten daarmee ruimte voor interpretatie. Volgens de MvT bij het wetsvoorstel is het al met al “onduidelijk wat de uitzondering van art. 43 UAVG betekent voor deepfakes”. De AP zou bij de handhaving “zeer terughoudend” zijn “ten aanzien van ieder gebruik in de context van journalistieke, artistieke of literaire uitdrukkingvormen.”⁴⁰ Ook geeft de AP er blijk van terughoudend te zijn in geval van deepfakes van bekende personen, nu in dergelijke gevallen een afweging moet worden gemaakt “tussen het belang van de bekende persoon en het belang van de maker van de deepfake (waaronder vrijheid van meningsuiting, zoals satire)”.⁴¹ Het zal kortom steeds aankomen op een casuïstische belangenafweging, waarvan de uitkomst moeilijk te voorspellen valt.

3.3. Het wetsvoorstel: verenigbaar met de AVG?

Uit het voorgaande volgt dat de AVG in meerdere opzichten leemtes en onduidelijkheden bevat ten aanzien van de bescherming tegen deepfakes. Het voorgestelde naburige recht beoogt de leemtes op te vullen en de onduidelijkheden te ondervangen, door iedereen zeggenschap te geven over zijn persoonskenmerken (zie over de verdere inhoud van het wetsvoorstel, par. 4). De vraag is echter of de AVG, die uitgaat van maximumharmonisatie, lidstaten ruimte laat om zelfstandig alternatieve wet- en regelgeving op dit terrein aan te nemen.

Wanneer een verordening (of richtlijn) uitgaat van maximumharmonisatie is aanvullend of afwijkend nationaal recht dat binnen de werkingssfeer c.q. harmonisatiereikwijdte valt in strijd met het EU-recht.⁴² Uit het feit dat de Uniewetgever heeft gekozen voor maximumharmonisatie volgt dat er geen ruimte is voor aanvullend of afwijkend nationaal recht wat betreft de in de Uniewetgeving geregelde materie.⁴³ Daarbij is irrelevant of er goede redenen zijn om

³⁵ Consideransnummer 27 AVG.

³⁶ Art. 2 lid c AVG.

³⁷ WODC-rapport p. 72 e.v.; Zie tevens Hugenholtz 2026, p. 445.

³⁸ Art. 85 lid 1 AVG; art. 43 UAVG.

³⁹ WODC-rapport, p. 87.

⁴⁰ MvT p. 3.

⁴¹ <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/themas/internet-slimme-apparaten/beeldmateriaal/deepfakes#deepfakes-van-bekende-personen>

⁴² Zie uitgebreid J.R. Torenbosch, *De slaafse nabootsingsleer getoetst aan het Europese recht*, Amsterdam: deLex 2025, par. 3.4, met verwijzingen naar relevante bronnen en rechtspraak aldaar. Het proefschrift is ook vrij toegankelijk te downloaden via <https://research-portal.uu.nl/en/publications/de-slaafse-nabootsingsleer-getoetst-aan-het-europese-recht/>

⁴³ Vgl. in dit kader ook consideransnummer 10 AVG, waar wordt benadrukt dat “het niveau van bescherming van de rechten en vrijheden van natuurlijke personen op het vlak van verwerking van deze gegevens in alle lidstaten *gelijkwaardig [dient] te zijn*” en dat “in de gehele Unie coherente en homogene toepassing” van de AVG moet worden gegarandeerd.

aanvullende nationale regels te willen stellen,⁴⁴ bijvoorbeeld omdat de betreffende Uniewetgeving onduidelijk of ontoereikend zou zijn.⁴⁵

Dit maakt dat de conclusie die op basis van het EU-recht moet worden getrokken, even hardvochtig als duidelijk is: er is geen ruimte om naast de AVG nationale regels te stellen die zien op de verwerking van persoonsgegevens ter bescherming van natuurlijke, levende personen. Punt.⁴⁶ Dit betekent dat het wetsvoorstel zich, eufemistisch uitgedrukt, in gevaarlijke wateren begeeft: in de MvT wordt immers, zoals gezegd, aangegeven dat het nieuwe naburige recht “een invulling en uitwerking van het algemene recht op privacy en zelfbeschikking” vormt.⁴⁷ Daarmee erkent het voorstel ook zelf dat het zich begeeft op het terrein dat de AVG (volledig) regelt, hetgeen overigens ook duidelijk naar voren komt in de inhoud van het wetsvoorstel zelf (par. 4). Het wetsvoorstel zoals het er nu ligt, is daardoor naar alle waarschijnlijkheid onverenigbaar met de AVG; de goede bedoelingen die ten grondslag liggen aan het wetsvoorstel hebben daar zoals gezegd vanuit het EU-recht – helaas – niets bij in de melk te brokkelen.

Daarmee is niet gezegd dat het wetsvoorstel in zijn geheel onverenigbaar is met EU-recht. Dat de AVG uitgaat van maximumharmonisatie betekent zoals gezegd niet dat er geen enkele privacyregeling naast de AVG kan bestaan. Alleen nationale privacyregelingen die zich bevinden *op het terrein dat de AVG regelt*, zijn niet toegestaan. Zoals gezegd in par. 3.2 specificieert de AVG zelf dat het niet van toepassing is op de persoonsgegevens van overleden personen en dat de lidstaten daarover (dus) nationale regels mogen stellen. Voor zover het wetsvoorstel betrekking heeft op deepfakes van overleden personen, is het dus verenigbaar met de AVG. In de tweede plaats geldt het voorgaande slechts voor zover het wetsvoorstel op een privacy-grondslag berust. Voor zover (delen van) het wetsvoorstel voorziet in regelingen met betrekking tot deepfakes van (bekende) personen op *vermogensrechtelijke* grondslag – en dus niet (ook) op privacy-rechtelijke grondslag – achten wij het wetsvoorstel in beginsel verenigbaar met het EU-recht.⁴⁸ Ten overvloede zij in dit kader tot slot opgemerkt dat waar (bepalingen van) het wetsvoorstel is gebaseerd op privacy-rechtelijke overwegingen, dit niet te ‘repareren’ is met slechts een aanpassing van de juridische grondslag; dit zou er immers op neerkomen dat de formele beschermingsgrondslag louter wordt aangepast om daarmee

⁴⁴ Deze hardheid van het EU-recht wordt geregeld over het hoofd gezien en/of onderschat; in de literatuur wordt geregeld uit overwegingen van wenselijkheid beargumenteerd dat er ruimte zou moeten zijn voor aanvullende nationale regels naast de AVG. Het EU-recht is evenwel duidelijk dat dit soort wenselijkheidsargumenten nul op het rekest krijgen in het geval van maximumharmonisatie.

⁴⁵ Zie in dit kader bijv. HvJ EU 14 januari 2010, C-304/08, ECLI:EU:C:2010:12 (*Plus Warenhandelsgesellschaft*), r.o. 41: “Voorts brengt richtlijn 2005/29 op communautair niveau een volledige harmonisatie van de regels inzake oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten tot stand. Zoals artikel 4 van de richtlijn uitdrukkelijk bepaalt, kunnen de lidstaten dus geen strengere maatregelen vaststellen dan die welke in de richtlijn zijn neergelegd, ook niet om een hoger niveau van consumentenbescherming tot stand te brengen.” Zie Torenbosch 2025, p. 61 e.v., met meerdere andere voorbeelden uit de rechtspraak van het HvJ EU.

⁴⁶ In de MvT van het wetsvoorstel wordt op p. 4 gesteld dat “het Europees recht [...] de introductie van een nieuw naburig recht met betrekking tot deepfakes toe[laat], zolang geen afbreuk wordt gedaan aan de rechten en nabuurrechtelijke beperkingen die op Europees niveau gelden.” Dit is niet de toets die vanuit het EU-recht geldt voor de vraag of nationaal recht in overeenstemming is met EU-recht.

⁴⁷ MvT, p. 4.

⁴⁸ Of bescherming tegen deepfakes op basis van een vermogensrechtelijke grondslag ook wenselijk en juridisch opportuun is, zijn andere vragen, die wij – zoals gezegd in par. 1 – in deze bijdrage buiten beschouwing laten.

(ogenschijnlijk) aan de werkingssfeer van het EU-recht te willen ontsnappen, hetgeen in strijd is met het loyaliteitsbeginsel in artikel 4 lid 3 VWEU.⁴⁹

4. De inhoud van het wetsvoorstel: enkele juridisch opvallende aspecten

4.1 Het uitsluitende recht op het vervaardigen en verspreiden van een deepfake

De privacy-grondslag van het wetsvoorstel maakt aldus dat het wetsvoorstel goeddeels in strijd is met de AVG (par. 3). Ervan uitgaande dat dit probleem door de wetgever onder ogen wordt gezien en opgelost, is er belang bij om het wetsvoorstel zelf onder de loep te nemen en langs de juridische meetlat te leggen.

Zoals gezegd is de kern van het wetsvoorstel om een uitsluitend recht in het leven te roepen ter bescherming tegen deepfakes. Dit recht moet in de WNR worden vastgelegd in een nieuw art. 7c. Er wordt in het wetsvoorstel bewust gekozen dit recht in het leven te roepen voor ieder natuurlijk persoon, ongeacht herkomst, nationaliteit of verblijfplaats (zie het wetsvoorstel onder O, de voorgestelde aanpassing aan art. 32 WNR⁵⁰). In de MvT wordt deze keuze toegelicht door erop te wijzen dat ieder natuurlijk persoon recht en belang heeft om tegen deepfakes van zijn persoon te worden beschermd en daar zeggenschap over te hebben.⁵¹ Zoals ook besproken in par. 2, is het uitsluitende recht gemodelleerd naar het naburig recht van de uitvoerend kunstenaar uit art. 2 WNR⁵² en omvat het onder meer het recht om toestemming te verlenen voor het (in brede zin) openbaar maken, vervaardigen, reproduceren, verkoop, uitlenen, afleveren of anderszins in het verkeer brengen van een deepfake van diens persoon, of van een reproductie daarvan dan wel het voor die doeleinden invoeren, aanbieden of in voorraad hebben (voorgestelde art. 7c lid 1). Gemodelleerd naar art. 5 WNR⁵³ omvat het uitsluitende recht ook het recht voor eenieder om zich te verzetten tegen elke deepfake van diens persoon die nadeel zou kunnen toebrengen aan diens eer of naam. Dit laatstgenoemde recht geldt zelfs als reeds toestemming is gegeven voor een deepfake (voorgestelde art. 7c lid 2).

Het uitsluitende recht ter bescherming tegen deepfakes is niet-overdraagbaar (voorgestelde art. 9 lid 4),⁵⁴ met uitzondering van deepfakes die met toestemming voor een bepaald filmwerk of voor een bepaalde fonogram zijn vervaardigd (lid 6). Een dergelijke overdracht omvat evenwel alleen de rechten die noodzakelijk zijn voor of ten behoeve van de exploitatie van het filmwerk of het fonogram en hebben uitsluitend betrekking op de met toestemming vervaardigde deepfake als onderdeel van het filmwerk of fonogram. Wat betreft filmwerken is het idee achter deze overdrachtsmogelijkheid om het vermoeden van overdracht in art. 45d lid 1 Aw ook van toepassing te laten zijn op met toestemming vervaardigde deepfakes.⁵⁵ Art. 45d Aw bepaalt namelijk dat makers geacht worden aan de producent het recht overgedragen te hebben om een filmwerk te verhuren en anderszins openbaar te maken en dit te verveelvoudigen. Het is mede

⁴⁹ Zie hierover ook J.R. Torenbosch, *De slaafse nabootsingsleer getoetst aan het Europese recht*, Amsterdam: deLex 2025, p. 358, voetnoot 25.

⁵⁰ Een uitzondering die het wetsvoorstel maakt, is t.a.v. de billijke vergoedingsaanspraak van de thuishkopie-exceptie; zie hierover straks par. 4.3.

⁵¹ MvT, p. 7.

⁵² MvT, p. 7.

⁵³ MvT, p. 7.

⁵⁴ En niet vatbaar voor beslag, zie hetzelfde lid.

⁵⁵ MvT, p. 8.

om deze reden dat in het wetsvoorstel staat dat het filmauteursrecht (hoofdstuk 5 Aw, art. 45a t/m 45ga) mede van toepassing is op de deepfake van een persoon, die met diens toestemming is vervaardigd en die bestemd is als bijdrage voor de totstandkoming van een filmwerk (voorgestelde aanpassing art. 4 WNR; zie hierover straks meer uitgebreid par. 4.2). Dit betekent concreet dat het wetsvoorstel beoogt dat wanneer bijvoorbeeld een acteur ermee instemt dat een deepfake van hem wordt gebruikt in een film, wordt vermoed dat die acteur zijn rechten om die deepfake te verhuren, openbaar te maken en te verveelvoudigen, heeft overgedragen aan de producent van de film.⁵⁶

Zoals gezegd kan de overdracht in het voorgestelde art. 9 lid 6 uitsluitend betrekking hebben op de met toestemming vervaardigde deepfake *als onderdeel van het filmwerk of fonogram*. De MvT geeft met betrekking tot deze zinssnede aan dat “het dus niet [is] toegestaan om, bijvoorbeeld ter promotie van een filmwerk of fonogram, zonder toestemming van de betrokkene andere deepfakes te maken.” Ten overvloede: de deepfake zoals deze onderdeel is van bijvoorbeeld een film, mag in principe wel worden gebruikt in bijvoorbeeld promotiemateriaal na een overdracht van het recht op die deepfake. De overdracht omvat zoals gezegd namelijk de rechten *die noodzakelijk zijn voor of ten behoeve van de exploitatie van het filmwerk*. Het is vaker wel dan niet het geval dat het gebruik van de deepfake in promotiemateriaal noodzakelijk is voor de exploitatie van de film (je moet immers reclame kunnen maken!).

4.2 De overeenkomstige bepalingen van het auteurscontractenrecht en filmauteursrecht

Art. 2b WNR bepaalt dat het auteurscontractenrecht – hoofdstuk 1a Aw, art. 25b t/m 25h – van overeenkomstige toepassing is op uitvoerende kunstenaars. Ingevolge art. 4 WNR is ook het filmauteursrecht – hoofdstuk 5 Aw, art. 45a t/m 45ga – van overeenkomstige toepassing op uitvoerende kunstenaars. In het wetsvoorstel worden zowel het auteurscontractenrecht als het filmauteursrecht van overeenkomstige toepassing verklaard voor een met toestemming vervaardigde deepfake van een persoon. Voorgesteld wordt om aan art. 2b WNR toe te voegen “en op de persoon bedoeld in artikel 7c”. Art. 4 WNR krijgt in het wetsvoorstel een nieuw lid, waarin staat dat “op de deepfake van een persoon, die met diens toestemming is vervaardigd en die bestemd is als bijdrage voor de totstandkoming van een filmwerk als bedoeld in artikel 45a van de Auteurswet, [...] de artikelen 45a tot en met 45ga van de Auteurswet van overeenkomstige toepassing [zijn].” Deze schakelbepalingen naar het auteurscontractenrecht en filmauteursrecht zijn – onder meer – opgenomen om te verzekeren dat de persoon die toestemming geeft voor de commerciële exploitatie van een deepfake van zijn persoon, aanspraak maakt op de verschillende billijke vergoedingen die het auteursrecht rijk is.⁵⁷

Wat betreft het auteurscontractenrecht gaat het hier om de contractuele billijke vergoeding voor het verlenen van de exploitatiebevoegdheid (art. 25c Aw) en de aanvullende billijke vergoeding in het geval sprake is van een bestseller (art. 25d Aw). Wat betreft het filmauteursrecht gaat het

⁵⁶ *Sec* verduidelijkt het wetsvoorstel niet welke rechten genoemd in het voorgestelde art. 9 lid 6 ‘noodzakelijk’ zijn om over te dragen voor of ten behoeve van de exploitatie van een filmwerk en welke rechten niet. Gelet op de bedoeling om het vermoeden van overdracht in art. 45d lid 1 Aw van toepassing te zijn, kan het evenwel niet anders zijn dat dit betrekking heeft op het in art. 45d lid 1 Aw genoemde recht om te verhuren, openbaar te maken en te verveelvoudigen.

⁵⁷ Zie in het bijzonder MvT, p. 6 en 7.

om de billijke vergoeding voor acteurs voor de overdracht van rechten en de exploitatie van het filmwerk door de producent (art. 45d lid 1 Aw) en het recht op een proportionele billijke vergoeding bij bepaalde vormen van openbaarmaking van het filmwerk door derden (art. 45d lid 2 Aw). Zoals ook aan bod is gekomen in par. 4.1, is de voorgestelde schakelbepaling naar het filmauteursrecht ook van groot belang voor het van toepassing laten zijn van het vermoeden van overdracht in art. 45d lid 1 Aw op deepfakes die met toestemming zijn vervaardigd en/of worden gebruikt in een film.

De voorgestelde aanpassing van art. 2b WNR maakt zonder meer duidelijk dat de regels van het auteurscontractenrecht ook van toepassing kunnen zijn op overeenkomsten die de verlening van de exploitatiebevoegdheid ten aanzien van de deepfake van een persoon tot doel hebben. De voorgestelde aanpassing van art. 4 WNR heeft onzes inziens duidelijk hetzelfde doel ten aanzien van het filmauteursrecht, maar een ietwat slordige formulering van de schakelbepaling zorgt hier voor enige (grammaticale) twijfel. In het voorgestelde lid van art. 4 WNR wordt namelijk ook art. 45a Aw van overeenkomstige toepassing verklaard voor met toestemming vervaardigde deepfakes die zijn bestemd voor een film. Art. 45a lid 2 Aw bepaalt dat een natuurlijk persoon die tot het ontstaan van het filmwerk *een daartoe bestemde bijdrage van scheppend karakter* heeft geleverd, aangemerkt wordt als maker van het filmwerk. Het zijn vervolgens alleen makers in de zin van art. 45a lid 2 Aw die aanspraak maken op de eerder genoemde billijke vergoedingen uit art. 45d lid 1 en 2 Aw. Ook het vermoeden van overdracht in art. 45d lid 1 Aw is alleen van toepassing op makers in de zin van art. 45a lid 2 Aw. Een acteur die in levende lijve acteert voor een film, levert zonder enige twijfel een ‘bijdrage van scheppend karakter’ en heeft dus (via de schakelbepaling in art. 4 WNR) als maker recht op de genoemde billijke vergoedingen. Ook wordt vermoed dat hij zijn recht om het filmwerk te verhuren, openbaar te maken en te verveelvoudigen, heeft overgedragen aan de producent (art. 45d lid 1 Aw). Maar een acteur (of een ander persoon) die toestemming verleent voor het gebruik van een deepfake van zijn persoon, levert géén bijdrage van scheppend karakter aan een filmwerk: hoogstens de persoon die daadwerkelijk de deepfake maakt, levert een dergelijke bijdrage. Dit betekent dat de overeenkomstige toepassing van art. 45a lid 2 Aw naar de letter van het wetsvoorstel ervoor zorgt dat de acteur die toestemming geeft om zijn deepfake te gebruiken in een film, de billijke vergoedingen uit het filmauteursrecht misloopt. Bovendien is naar de letter van het wetsvoorstel het vermoeden van overdracht in art. 45d lid 1 Aw niet van toepassing op deze situatie.

Een teleologische interpretatie van de voorgestelde wijziging van art. 4 WNR maakt het mogelijk om in het licht van de bedoeling van het wetsvoorstel te beargumenteren dat i) de acteur die toestemming verleent voor het gebruik van een deepfake van zijn persoon, wordt gezien als maker in de zin van art. 45a lid 2 Aw ondanks het ontbreken van een bijdrage van scheppend karakter, dan wel ii) dat het overeenkomstig van toepassing verklaren van het filmauteursrecht tot gevolg heeft dat de gedeeffakete persoon aanspraak maakt op de rechten, plichten en vergoedingen zoals genoemd in art. 45a t/m 45ga Aw, ongeacht of hij kwalificeert als maker in de zin van art. 45a lid 2 Aw. Om mogelijke twijfel op dit punt weg te nemen, is het evenwel aan te raden om het wetsvoorstel op dit punt aan te scherpen.

4.3 Beperkingen

Net als het auteursrecht wordt het naburige recht van uitvoerende kunstenaars in een aantal gevallen beperkt. Zo kan een uitvoerende kunstenaar zich niet verzetten tegen citeren (art. 10 sub b WNR) of parodiërend gebruik (art. 10 sub j WNR). In het wetsvoorstel wordt onder F verklaard dat alle beperkingen van de WNR ook gelden voor het uitsluitend recht ten aanzien van deepfakes.

Een exceptie die wij eruit willen lichten, is de thuiskopie-exceptie uit art. 11 WNR. Dit artikel bepaalt dat het reproduceren van bijvoorbeeld een opname van een uitvoering geen inbreuk is op het naburige recht, als de reproductie zonder commercieel oogmerk is en uitsluitend dient tot eigen oefening, studie of gebruik. Omdat art. 11 WNR art. 16c lid 2 t/m 7, 16d t/m 16ga, 17d en 35c Aw van overeenkomstige toepassing verklaart, heeft de rechthebbende wel recht op een billijke vergoeding voor dit gebruik.⁵⁸ Voorgesteld wordt om de thuiskopie-exceptie ook te laten gelden voor een rechtmatig vervaardigde deepfake van een persoon, door aan art. 11 WNR toe te voegen dat ook “een rechtmatig vervaardigde deepfake van een persoon” onder het bereik van de exceptie valt.

Dit is op zichzelf genomen niet opmerkelijk. Wél opmerkelijk is dat in het wetsvoorstel, onder O, wordt voorgesteld om het recht op de billijke vergoeding uit hoofde van de thuiskopie-exceptie in dit geval te beperken tot onderdanen van de lidstaten van de EU en staten die onderdeel zijn van de EER (naast de EU-lidstaten zijn IJsland, Liechtenstein en Noorwegen ook onderdeel van de EER). Deze opvallende beperkingen van het toepassingsbereik van de billijke vergoedingsaanspraak van de thuiskopie-exceptie wordt in de MvT niet toegelicht. Het ligt evenwel zeer voor de hand dat deze beperking van het toepassingsbereik is opgenomen om met name Amerikanen uit te sluiten van deze billijke vergoedingsaanspraak, om zo te waarborgen dat Europeanen een hogere vergoeding krijgen.

De vraag is of deze uitsluiting van Amerikanen (maar ook Aziaten, Afrikanen etc.), in het licht van het EU-recht, is toegestaan. In het *RAAP*-arrest heeft het HvJ EU namelijk geoordeeld dat het lidstaten niet is toegestaan om uitvoerende kunstenaars die onderdaan zijn van staten die niet tot de EER behoren, uit te sluiten van de billijke vergoeding van art. 8 lid 2 Richtlijn 2006/115 (zoals geïmplementeerd in art. 7 WNR).⁵⁹ Er is tot op heden niet expliciet geoordeeld door het HvJ EU dat deze uitleg van de billijke vergoedingsaanspraak in art. 8 lid 2 Richtlijn 2006/115 ook relevant is voor de billijke vergoedingsaanspraak van de thuiskopie-exceptie (art. 5 lid 2 sub a Richtlijn 2001/29), maar uit zijn rechtspraak volgt impliciet van wel. Het is namelijk vaste rechtspraak van het HvJ EU dat “gelet op de eisen inzake eenheid en samenhang van de rechtsorde van de Unie, de begrippen die worden gebruikt in de op het gebied van intellectuele eigendom geldende richtlijnen dezelfde betekenis dienen te hebben, tenzij de Uniewetgever in een specifieke wetgevende context een andere wil kenbaar heeft gemaakt.”⁶⁰ Dit uitgangspunt heeft het HvJ EU er onder meer toe gebracht om te oordelen dat de begrippen

⁵⁸ Zie art. 16c lid 2 Aw, waarnaar art. 11 WNR verwijst. Ook in andere rechtspraak van het HvJ EU komt naar voren dat het Hof niet gediend is van het uitsluiten van bescherming op basis van de herkomst van een beschermingszoekende. Zo oordeelde het in HvJ EU 24 oktober 2024, ECLI:EU:C:2024:914 (*Kwantum/Vitra*) dat het niet is toegestaan om auteursrechtelijke bescherming afhankelijk te stellen van voorwaarden die zien op het land van oorsprong van het betrokken werk of de nationaliteit van de auteur.

⁵⁹ HvJ EU 8 september 2020, ECLI:EU:C:2020:677 (*RAAP*), r.o. 75.

⁶⁰ HvJ EU 6 maart 2025, ECLI:EU:C:2025:141 (*ONB*), r.o. 83, met verwijzing naar andere rechtspraak aldaar.

‘mededeling aan het publiek’ en ‘uitvoerende kunstenaar’ dezelfde betekenis hebben in Richtlijn 2001/29 en Richtlijn 2006/115.⁶¹ In het verlengde van deze rechtspraak heeft ook het begrip ‘billijke vergoeding’ in Richtlijn 2001/29 en Richtlijn 2006/115 dezelfde betekenis, wat betekent dat ingevolge het *RAAP*-arrest het ook met betrekking tot de billijke vergoeding uit hoofde van de thuis kopie-exceptie niet is toegestaan om niet-EER onderdanen uit te sluiten.⁶² Omdat in het wetsvoorstel expliciet wordt aangesloten bij de Europees geharmoniseerde thuis kopie-exceptie uit het auteursrecht wat betreft de billijke vergoeding (namelijk middels aanpassing van de schakelbepaling in art. 11 WNR), geldt dat het niet is toegestaan om niet-EER onderdanen uit te sluiten.⁶³ Het wetsvoorstel moet op dit punt daarom worden aangepast, wil het in overeenstemming zijn met het EU-recht.⁶⁴

5. Conclusie

Het staat buiten kijf dat er een maatschappelijk belang is om te voorzien in adequate en duidelijke bescherming tegen het gevaar van deepfakes. Hoewel het huidige juridische kader tal van mogelijkheden biedt om op te treden tegen deepfakes, is de daadwerkelijke bescherming die deze kaders bieden, onzeker. Het voorgestelde naburige recht tegen deepfakes beoogt die onzekerheid weg te nemen door iedereen zeggenschap te geven over zijn persoonskenmerken. De winst van het wetsvoorstel (en de publicaties die ervoor en -na over het onderwerp zijn verschenen), is dat discussies over de juridische uitdagingen rond deepfakes weer volop worden gevoerd en het thema nu hoog op de politieke agenda staat. Met deze bijdrage beogen wij daaraan een constructieve bijdrage te leveren.

De juridische grondslag van het wetsvoorstel is het algemene recht op privacy en zelfbeschikking. Deze grondslag zorgt ervoor dat het wetsvoorstel zich in gevaarlijke wateren begeeft wat betreft de verenigbaarheid ervan met het EU-recht, in het bijzonder de AVG. De AVG gaat namelijk uit van maximumharmonisatie. Dit betekent dat er geen ruimte is voor nationale wetgeving op het terrein dat de AVG regelt. Omdat in het wetsvoorstel in wezen wordt

⁶¹ Zie t.a.v. het begrip ‘mededeling aan het publiek’ o.a. HvJ EU 20 april 2023, ECLI:EU:C:2023:307 (*Blue Air*), r.o. 65, en t.a.v. het begrip ‘uitvoerende kunstenaar’ HvJ EU 6 maart 2025, ECLI:EU:C:2025:141 (*ONB*), r.o. 86.

⁶² Een dergelijke uitsluiting van niet-EER onderdanen zou overigens ook in strijd zijn met art. 5 lid 1 Berner Conventie, waarin kortweg is bepaald dat de aangesloten landen – waaronder Nederland en de VS – moeten garanderen dat buitenlandse auteurs dezelfde rechten genieten als eigen onderdanen. Hoewel de EU geen partij is bij de Berner Conventie, moet zij de bepalingen in het verdrag wel naleven. De EU is namelijk wel partij bij het WCT-verdrag en in art. 1 lid 4 van dit verdrag staat dat de verdragsluitende partijen art. 1 tot en met 21 van de Berner Conventie dienen na te leven (eenzelfde verplichting volgt overigens uit art. 9 van de TRIPs-overeenkomst). Vanwege de verwijzing naar de Berner Conventie in art. 1 lid 4 WCT-verdrag is het tevens vaste rechtspraak van het HvJ EU dat, ondanks dat de EU geen partij is bij de Berner Conventie, de bepalingen in Richtlijn 2001/29 verplicht zo veel mogelijk in overeenstemming met art. 1 tot en met 21 BC moeten worden uitgelegd, zie o.a. HvJ EU 13 november 2018, ECLI:EU:C:2018:899 (*Heksenkaas*), r.o. 38, met verwijzingen aldaar.

⁶³ Daarbij is goed om op te merken dat het vaste rechtspraak is van het HvJ EU dat wanneer EU-bepalingen toepasselijk zijn gemaakt in niet-geharmoniseerd nationaal recht, het nationale recht op dit punt conform het EU-recht moet worden toegepast en uitgelegd. Vgl. bijv. HvJ EU 13 november 2025, ECLI:EU:C:2025:876 (*AK/RU*), r.o. 34-37, in het bijzonder r.o. 36: “In dergelijke situaties heeft de Europese Unie er immers stellig belang bij dat de uit het Unierecht overgenomen bepalingen uniform worden uitgelegd, teneinde uiteenlopende uitleggingen in de toekomst te vermijden.”

⁶⁴ Ten overvloede: het is naar alle waarschijnlijkheid ook niet is toegestaan om via andere juridische constructies te trachten om niet-EER onderdanen uit te sluiten van hun recht op een billijke vergoeding, bijvoorbeeld een constructie waarin geen aansluiting wordt gezocht bij de Europees geharmoniseerde thuis kopie-exceptie, maar in een zelfstandige bepaling het billijke vergoedingsrecht t.a.v. deepfakes en thuis kopie wordt geregeld. Een dergelijke invulling van als zodanig niet geharmoniseerd recht vormt naar alle waarschijnlijkheid namelijk een obstakel voor de volle werking van de Europees geharmoniseerde thuis kopie-exceptie (zie over de mogelijkheid voor als zodanig niet geharmoniseerd nationaal recht om op deze manier in strijd te zijn met het EU-recht: J.R. Torenbosch, *De slaafse nabootsingsleer getoetst aan het Europese recht*, Amsterdam: deLex 2025, hoofdstuk 3; J.R. Torenbosch, ‘Algemeen privaatrecht als ontoelaatbaar obstakel voor richtlijnen en verordeningen’, *NTBR* 2024/24).

erkend dat het zich bevindt op het door de AVG geregelde terrein, is daarmee het grootste en belangrijkste deel van het wetsvoorstel in strijd met het EU-recht. De goede bedoelingen achter het wetsvoorstel hebben daarbij, vanuit het EU-recht bezien, niets in de melk te brokkelen.

Het is niet onmogelijk om deze strijdigheid met het EU-recht te verhelpen. Daarvoor zal evenwel de juridische grondslag – en daarmee ook de gehele uitwerking van het wetsvoorstel – grondig moeten worden herzien. Zo achten wij een wetsvoorstel dat voorziet in regelingen met betrekking tot deepfakes van (bekende) personen die berust op *vermogensrechtelijke* grondslag, in beginsel verenigbaar met het EU-recht. Of een dergelijke vermogensrechtelijke bescherming tegen deepfakes ook wenselijk is, is een politieke afweging die de wetgever moet maken.

Ook de inhoud van het wetsvoorstel kan onzes inziens worden verbeterd. Enkele onduidelijkheden, zoals de schakelbepaling naar het filmauteursrecht, kunnen snel verholpen worden met preciezere formuleringen. De bepaling met betrekking tot de thuiskopieheffing moet evenwel worden herzien, wil deze niet in strijd zijn met het EU-recht.

Tot slot verdient het opmerking dat het overwegen waard is om de bescherming tegen deepfakes via een nieuw naburig recht niet op nationaal, maar op EU-niveau te regelen. De problematiek omtrent deepfakes speelt immers hoofdzakelijk op het internet, en heeft dus per definitie een grensoverschrijdend karakter. Dergelijke grensoverschrijdende problematiek kan nu eenmaal veel effectiever bestreden worden met EU-regelgeving dan met nationale regelgeving. Dat de deepfake problematiek zo prangend is dat onze nationale wetgever het gevoel heeft dat op het minder snelle en vooral ook ingewikkeldere wetgevingsproces van de EU niet kan worden gewacht, begrijpen wij. Maar dit bezwaar kan mogelijk worden ondervangen door parallel aan een dergelijk EU-wetgevingsproces de huidige rechtsinstrumenten zoals de AVG ruim uit te leggen, zodat daadwerkelijke bescherming tegen deepfakes niet pas jaren te laat komt. Vooral dit laatste is in het licht van het maatschappelijke belang dat hier zo zwaar weegt, iets dat op weinig tot geen verzet zou moeten stuiten.